

VERKIEZINGEN OP 8 OKTOBER 2000

Nieuwe
gemeente en
provincie
raden

Ministerie van Binnenlandse Zaken

De lokale verkiezingen in België

Inleiding

België heeft op lokaal vlak twee bestuursniveaus: de provincie en de gemeente. Ons land telt 589 gemeenten verdeeld over 10 provincies en het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad. Zowel gemeenten als provincies zijn door de grondwet gemachtigd een vertegenwoordigend orgaan te verkiezen voor een termijn van zes jaar.

De **gemeenteraadsverkiezingen** worden georganiseerd op basis van een aantal wetten. Die werden op grond van artikel 3 van de wet van 30 juli 1932 gecoördineerd bij koninklijk besluit van 4 augustus 1932, onder de noemer "Gemeentekieswet".

De **provincieraadsverkiezingen** worden geregeld door de wet van 19 oktober 1921.

De eerstvolgende gemeente- en provincieraadsverkiezingen zullen plaatshebben op 8 oktober 2000.

Gemeente

De **burgemeester** wordt door de Koning benoemd uit de verkozenen voor de gemeenteraad. In bepaalde gevallen kan de Koning een burgemeester aanstellen buiten de gemeenteraad. In dat geval wordt de burgemeester benoemd uit gemeenteraadskiezers die minstens 25 jaar oud zijn (*art. 13 nieuwe gemeentewet*).

De **gemeenteraadsleden** worden rechtstreeks verkozen door de kiezers die daartoe gerechtigd zijn krachtens artikel 1 van de gemeentekieswet (*zie kader p.9*). De **schepenen** daarentegen worden

door en uit de leden van de rechtstreeks verkozen gemeenteraad gekozen. Hier spreekt men van een onrechtstreekse verkiezing. De schepenen van de 6 Brusselse randgemeenten (Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, St.-Genesius-Rode, Wemmel, Wezembeek-Oppem) en van de gemeenten Komen-Waasten en Voeren worden evenwel rechtstreeks verkozen. De voorwaarden waaraan men als gemeenteraadslid moet voldoen worden opgesomd in artikel 65 van de gemeentekieswet (*zie kader p.7*).

Zowel het aantal gemeenteraadsleden als het aantal schepenen staan in verhouding tot het bevolkingscijfer van de gemeente. Overeenkomstig artikel 8 van de nieuwe gemeentewet varieert het aantal gemeenteraadsleden van 7 in gemeenten met minder dan 1000 inwoners tot 55 in gemeenten met 300.000 inwoners of meer. De burgemeester en schepenen zijn hierin begrepen.

Indien een niet-raadslid tot burgemeester wordt benoemd, blijft het aantal gemeenteraadsleden behouden.

Provincie

Overeenkomstig artikel 5 van de Grondwet telt België 10 provincies. De gemeenten van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad zijn door de Grondwet onttrokken aan de indeling in provincies.

De **provincieraad** is het beraadslagend orgaan van de provincie. Luidens artikel 162, 1° van de Grondwet worden de leden van de provincieraden rechtstreeks verkozen door de kiezer.

De voorwaarden waaraan moet voldaan worden om provincieraadskiezer te zijn,

worden opgesomd in artikel 1 van de provinciekieswet (*zie kader p.9*).

De provincieraad kiest uit zijn leden een **bestendige deputatie** die instaat voor het dagelijks bestuur. De voorwaarden waaraan moet voldaan worden om zich verkiesbaar te stellen voor de provincieraadsverkiezingen worden opgesomd in artikel 23 van de provinciekieswet (*zie kader p.7*). De bestendige deputatie bestaat in elke provincie uit zes leden.

De **gouverneur** wordt door de Koning benoemd en ontslagen. Als vertegenwoordiger van de Staat is hij in de provincie belast met de uitvoering van de wetten, de decreten, de besluiten van algemeen bestuur en de besluiten van de regeringen van de gemeenschappen en gewesten. Hij is ook voorzitter van de bestendige deputatie en derhalve belast met de uitvoering van de besluiten van de provincieraad en de bestendige deputatie.

Overeenkomstig artikel 1 bis van de provinciewet is het aantal leden van de provincieraden afhankelijk van het aantal inwoners van de provincie.

Overzicht van het aantal provincieraadsleden:

Antwerpen	84
Henegouwen	84
Limburg	75
Luik	84
Luxemburg	47
Namen	56
Vlaams-Brabant	84
Waals-Brabant	56
Oost-Vlaanderen	84
West-Vlaanderen	84

Organisatie van de verkiezingen

Het bureau dat wordt opgericht voor de organisatie van de verkiezingen, noemt men **kiesbureau**. Het is samengesteld uit een voorzitter, 4 bijzitters, 4 plaatsvervangende bijzitters en een secretaris. Iemand die zich kandidaat heeft gesteld bij de verkiezingen kan geen deel uitmaken van een kiesbureau.

De politieke partijen kunnen getuigen aanwijzen om toe te zien op de verrichtingen van de bureaus.

Men maakt een onderscheid tussen hoofdbureaus, stembureaus en stemopnemingsbureaus.

Voor de provincieraadsverkiezingen is ieder administratief arrondissement onderverdeeld in **kiesdistricten** en **kieskantons**. Het hoofdbureau van het district wordt voorgezeten door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg of de vrederechter van de hoofdplaats van het district of, bij zijn ontstentenis, door één van zijn plaatsvervangers.

Het **districtshoofdbureau** houdt zich uitsluitend bezig met de verrichtingen die aan de stemming voorafgaan (zoals de aanvaarding van de kandidaturen) en met de telling van de stemmen. De voorzitter houdt toezicht op het geheel van de verrichtingen in het kiesdistrict en neemt de voorbereidende maatregelen.

Er zijn ook 4 bijzitters en 4 plaatsvervangende bijzitters. Zij worden door de voorzitter gekozen uit de kiezers van de hoofdplaats van het district.

Tenslotte is er een secretaris, die door de voorzitter wordt aangewezen uit de kiezers van het district. Het hoofdbureau in de hoofdplaats van elk administratief arrondissement fungeert tevens als centraal bureau van het arrondissement. Het treedt enkel op voor de provincieraadsverkiezingen en is belast

met de ontvangst van de verklaringen van lijstenverbindingen en met de zetelverdeling in geval van lijstenverbinding.

In de hoofdplaats van elk kieskanton heeft men het **kantonhoofdbureau**.

De aanwijzing van de voorzitters van de stem- en stemopnemingsbureaus, de aanwijzing van getuigen, het in ontvangst nemen en het verzamelen van de uitslagen van de stemopnemingsbureaus zijn de belangrijkste taken van het kantonhoofdbureau.

In elke gemeente is er één **hoofdbureau** dat instaat voor de voorbereidende verrichtingen, de algemene stemmentelling, de verdeling van de zetels en de aanwijzing van de gekozenen voor de gemeenteraadsverkiezingen. De **stemopnemingsbureaus** zijn belast met het tellen van alle stemmen. De stemopnemingsbureaus zijn gevestigd in de hoofdplaats van het kieskanton voor de provincieraadsverkiezingen en in de gemeente zelf voor de gemeenteraadsverkiezingen.

Elk stemopnemingsbureau neemt de stemmen in ontvangst van de verschillende stembureaus (maximum 2400 stembiljetten).

De **stembureaus** zijn de bureaus in elke gemeente waar de burgers hun stem uitbrengen.

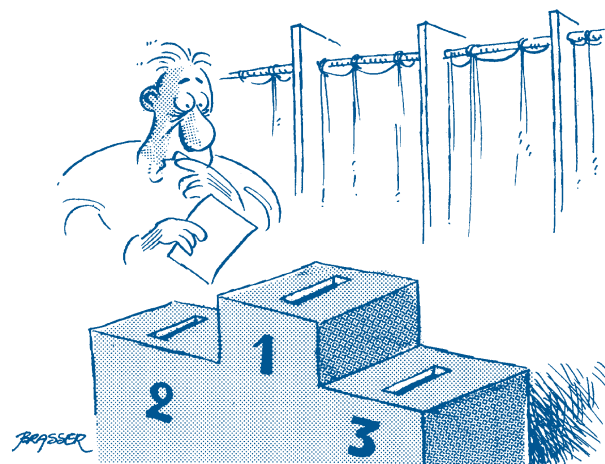
Opmaken van de kiezerslijst en indienen van bezwaren

Met het oog op de komende provincie- en gemeenteraadsverkiezingen wordt de **kiezerslijst** door het college van burgemeester en schepenen van elke gemeente opgemaakt op 1 augustus 2000. Wie wordt hierop vermeld en op basis van welke **criteria**?

- de personen die voldoen aan de kiesvoorwaarden en ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters van een ge-

meente op de datum dat de kiezerslijst wordt vastgesteld (zie kader p.9);

- diegenen die tussen de datum waarop de kiezerslijst wordt vastgesteld en de dag van de verkiezingen inbegrepen, 18 jaar worden;
- degenen waarvan de schorsing van de kiesrechten een einde neemt tussen de datum van de vaststelling van de kiezerslijst en de verkiezingen.

Dankzij de wet van 27 januari 1999 kunnen **Europese burgers** die in ons land verblijven zowel actief (uitbrengen van een stem) als passief (zich kandidaat stellen) deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen. Voorwaarde is wel dat men de nationaliteit heeft van een van de overige landen van de Europese Unie. Daarnaast moet men op de datum van de verkiezingen de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt en uiterlijk op 1 augustus 2000 ingeschreven zijn in het bevolkingsregister of het vreemdelingenregister van de gemeente waar men in België zijn hoofdverblijfplaats heeft. De vermelding van de ambtenaren van de Europese Unie en de leden van hun gezin in het bevolkingsregister wordt in dit geval gelijkgesteld met een inschrijving. De Europese burger moet tenslotte ook zijn wil tot deelname aan de verkiezingen te kennen geven aan het gemeentebestuur. Dit gebeurt aan de hand van een aanvraagformulier dat gratis kan

worden bekomen bij het gemeentebe-
stuur en uiterlijk op 31 juli 2000 inge-
vuld moet terugbezorgd worden.

De kiezer heeft het recht op inzage van
de kiezerslijst en kan bezwaar indienen
tegen de onterechte inschrijving, weg-
lating, schrapping van de kiezerslijst of
onjuiste vermeldingen die er zouden op
voorkomen.

Het bezwaar kan tot de twaalfde dag
voor de verkiezingen worden ingediend
bij het college van burgemeester en
schepenen dat binnen de vier dagen
uitspraak doet.

De beslissing van het college van bur-
gemeester en schepenen kan aange-
vochten worden bij het hof van beroep.
Elke politieke partij kan voor kiesdoel-
einden kosteloos twee afschriften van
de kiezerslijst bekomen, op voorwaarde
dat zij een kandidatenlijst indient voor
de provincie- of de gemeenteraad.
De kandidaten kunnen op schriftelijk
verzoek en tegen betaling eveneens
een exemplaar van de kiezerslijst ver-
krijgen.

Indiening van kandidaturen

Gemeenteraadsverkiezingen

Artikel 23, § 1 van de gemeentekieswet
bepaalt dat de voordracht van de kan-
didaten voor de gemeenteraadsverkie-
zingen moet ondertekend worden door:

- hetzij ten minste twee uittredende
gemeenteraadsleden;
- hetzij
 - ten minste 100 gemeenteraadskie-
zers in gemeenten van 20.000 in-
woners en meer;
 - ten minste 50 gemeenteraadskie-
zers in gemeenten met een aantal
inwoners van 10.000 tot 20.000;
 - ten minste 30 gemeenteraadskie-
zers in gemeenten met een aantal
inwoners van 5.000 tot 10.000;
 - ten minste 20 gemeenteraadskie-

- zers in gemeenten met een aantal
inwoners van 2.000 tot 5.000;
- ten minste 10 gemeenteraadskie-
zers in gemeenten met een aantal
inwoners van 500 tot 2.000;
- ten minste 5 gemeenteraadskiezers
in gemeenten met minder dan 500
inwoners.

De kandidaturen worden aan de voor-
zitter van het hoofdbureau van de ge-
meente overhandigd op de negenen-
twintigste en de achtentwintigste dag
voor de verkiezingen (in casu zaterdag
9 september 2000 of zondag 10 sep-
tember 2000 tussen 13 en 16 uur).

Provincieraadsverkiezingen

De voordracht van de kandidaten voor
de provincieraadsverkiezingen moet on-
dertekend worden (*art. 11, §1, tweede lid van
de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de
provincieraadsverkiezingen*):

- hetzij door minstens drie uittredende
provincieraadsleden;
- hetzij door ten minste vijftig kiezers
van de provincie.

De voordrachten van kandidaten wor-
den aan de voorzitter van het districts-
hoofdbureau overhandigd op dezelfde
dag als voor de gemeenteraadsverkie-
zingen.

Stemplicht

België is één van de weinige landen in
Europa waar de stemming verplicht is.
Personen die zich op niet gewettigde
wijze van de stemming onthouden,
kunnen voor de politierechtbank wor-
den gedaagd en riskeren een veroorde-
ling zonder mogelijkheid tot beroep.
De toepasselijke straf voor een eerste
inbreuk bestaat uit een berisping of
een geldboete van 1000 tot 2000 BF.
In geval van herhaling loopt deze geld-
boete op van 2000 tot 5.000 BF.
Er is slechts sprake van herhaling wan-
neer de niet-naleving van de stemplicht
zich heeft voorgedaan voor gelijkaardi-
ge verkiezingen.

Stemmen bij volmacht

In principe moet de kiezer zijn stem
persoonlijk uitbrengen. Bepaalde kie-
zers kunnen echter **stemmen bij vol-
macht** (*artikel 42 bis gemeentekieswet en artikel
9 ter provinciekieswet*). Hierdoor kan de vol-
machtdrager in de plaats van de vol-
machtgever stemmen.

Zijn gerechtigd om volmacht te geven,
de kiezers

1. die wegens ziekte of gebrekkigheid
niet in staat zijn om zich naar het

stembureau te begeven of er naar toe gevoerd te worden.

Deze onbekwaamheid moet blijken uit een medisch attest;

2. die om beroeps- of dienstredenen in het buitenland vertoeven, alsook de kiezers, leden van zijn gezin of zijn gevolg, die daar verblijven of zich op de dag van de verkiezing in het binnenland bevinden en in de onmogelijkheid verkeren zich in het stembureau aan te bieden;
3. die het beroep van schipper, marktkramer of kermisreiziger uitoefenen en de leden van het gezin die met hen samenwonen.
De uitoefening van het beroep blijkt uit een attest, afgeleverd door de burgemeester van de gemeente waar betrokkenen in het bevolkingsregister zijn ingeschreven;
4. die de dag van de stemming ten gevolge van een gerechtelijke maatregel in een toestand van vrijheidsbeneming verkeren. Dit moet blijken uit een attest van de directie van de instelling waar betrokkene verblijven;
5. die omwille van hun geloofsovertuiging in de onmogelijkheid verkeren zich ter stemming aan te bieden;
6. de studenten die wegens studieredenen in de onmogelijkheid verkeren zich naar het stembureau te begeven;
7. die om andere dan hierboven vermelde redenen, op de dag van de stemming afwezig zijn van hun woonplaats omwille van een tijdelijk verblijf in het buitenland en zich bijgevolg in de onmogelijkheid bevinden om zich in het stembureau te melden, voor zover die onmogelijkheid door de burgemeester van zijn woonplaats vastgesteld is, na het voorleggen van de nodige bewijsstukken;

De aanvraag moet uiterlijk de vijftiende dag voor de verkiezing worden ingediend. Wanneer de burgemeester

de aanvraag aanvaardt, levert hij een daartoe bestemd attest af.

Alleen de kiezers die behoren tot categorie 5) kunnen een gemachtigde naar keuze aanduiden. De overige kiezers mogen alleen de echtgeno(o)t(e) als gemachtigde aanduiden, ofwel een bloed- of een aanverwant tot de derde graad, op voorwaarde dat de gemachtigde ook kiezer is.

Iedere volmachtdrager mag slechts een keer in iemands anders plaats stemmen. De volmacht wordt geregeld via een document dat gratis door de gemeente ter beschikking wordt gesteld.

Het formulier moet door de lastgever en door de gemachtigde ondertekend worden. Laatstgenoemde moet zijn stem uitbrengen in het stembureau waar de lastgever zou gestemd hebben.

Beschermde en verboden letterwoorden

Normaliter mag een letterwoord, dat bovenaan de kandidatenlijst op het stembiljet of elektronisch scherm moet staan, uit **ten hoogste zes letters (geen cijfers)** bestaan.

Politieke partijen die in één van de federale Kamers zijn vertegenwoordigd, kunnen bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken een akte neerleggen tot bescherming van een letterwoord, dat bovenaan de lijst zal verschijnen.

Het gebruik van bepaalde letterwoorden kan tevens worden verboden. Dit gebeurt door de Minister van Binnenlandse Zaken op verzoek van een partij die in één van beide Kamers is vertegenwoordigd. Het gaat hier vooral om letterwoorden die door bepaalde politieke partijen in het verleden werden gebruikt (b.v. B.S.P., P.V.V.)

De Minister van Binnenlandse Zaken publiceert vervolgens de lijst van beschermde en verboden letterwoorden in

het Belgisch Staatsblad.

Hieruit volgt dat andere lijsten een beschermd of verboden letterwoord niet mogen gebruiken.

Nationale en andere volgnummers

Bij gelijktijdige provincie- en gemeenteraadsverkiezingen kunnen de politieke formaties, die in één van beide federale Kamers vertegenwoordigd zijn, naast een beschermd letterwoord ook een nationaal volgnummer bekomen dat geldig is voor beide verkiezingen in het gehele land.

De Minister van Binnenlandse Zaken houdt de veertigste dag vóór de stemming de **loting van de nationale nummers** voor de politieke formaties in het federaal Parlement en publiceert deze resultaten tezamen met de beschermde letterwoorden in het Belgisch Staatsblad.

De andere partijen of lijsten bekomen in ieder hoofdbureau een volgnummer na een lokale loting, die geschiedt vanaf het nummer dat onmiddellijk volgt op het laatste nummer dat werd toegekend bij de nationale loting door de Minister van Binnenlandse Zaken. In het laatste geval wordt eerst een volgnummer toegekend aan de volledige lijsten, vervolgens aan de onvolledige lijsten.

Hoe geldig stemmen?

Om geldig te stemmen voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen mag men per verkiezing slechts stemmen op **één en dezelfde lijst**. Dit komt er in concreto op neer dat men:

- een stem kan uitbrengen in het vakje bovenaan de lijst (lijststem);
- een stem kan uitbrengen in het vakje naast de naam van één of meerdere kandidaten.

Wanneer er tegelijk een lijststem en één of meerdere naamstemmen op dezelfde lijst worden uitgebracht, wordt met de uitgebrachte lijststem geen rekening gehouden.

Indien men stemt op verschillende lijsten, zal dit als ongeldig worden beschouwd.

Evenredige vertegenwoordiging

De Grondwet bepaalt dat de verkiezingen in België geschieden volgens het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging. Dit houdt in dat de zetels naar evenredigheid van de op iedere lijst uitgebrachte stemmen worden toegekend.

Bij provincieraadsverkiezingen is er ook **lijstverbinding of apparentering** mogelijk. De kandidaten van een lijst kunnen immers een verklaring afleggen dat zij zich, voor wat de verdeling van de zetels betreft, verbinden met kandidaten van andere lijsten die in andere kiesdistricten van hetzelfde arrondisse-

ment worden voorgedragen. Een deel van de zetels wordt dan, in een tweede fase, verdeeld op het niveau van het arrondissement. Hierbij wordt rekening gehouden met het totaal aantal stemmen van de verbonden lijsten in het arrondissement.

De verdeling van de zetels onder de lijsten

Hiertoe dient men eerst voor elke lijst het **stemcijfer** vast te stellen. Dit cijfer bekomt men door optelling van alle geldige stembiljetten voor een bepaalde lijst.

1° Gemeenteraadsverkiezingen

Het hoofdbureau deelt het stemcijfer van iedere lijst achtereenvolgens door 1; $1\frac{1}{2}$; 2; $2\frac{1}{2}$; 3; $3\frac{1}{2}$; 4; $4\frac{1}{2}$; enz. (**stelsel IMPERIALI**) en rangschikt de quotiënten in de volgorde van hun belangrijkheid, totdat er voor alle lijsten samen zoveel quotiënten worden bereikt als er leden te kiezen zijn.

De verdeling over de lijsten geschiedt door aan iedere lijst zoveel zetels toe-

te kennen als haar stemcijfer quotiënten heeft opgeleverd, gelijk aan of hoger dan het laatst gerangschikte quotiënt. Dit laatste quotiënt dat recht geeft op een zetel noemt men de **kiesdeler**.

In geval van gemeenteraadsverkiezingen is er geen lijstverbinding mogelijk omdat alle kiezers van een gemeente één enkel kiescollege vormen.

2° Provincieraadsverkiezingen

• In de kiesdistricten van de provincie waar er geen lijstverbinding is deelt het districtshoofdbureau het stemcijfer van iedere lijst achtereenvolgens door 1, 2, 3, 4, 5, enz. (**stelsel D'HONDT**) en rangschikt de quotiënten in de volgorde van hun belangrijkheid, totdat er voor alle lijsten samen zoveel quotiënten worden bereikt als er leden te kiezen zijn. Het laatste quotiënt dient als kiesdeler.

De verdeling over de lijsten geschiedt derwijze dat aan iedere lijst een aantal zetels wordt toegekend, gelijk aan

het aantal keren dat haar stemcijfer de kiesdeler bevat.

- In de kiesdistricten van de provincie met lijstverbinding (= wanneer het arrondissement bestaat uit twee of meerdere kiesdistricten) geschiedt de zetelverdeling op twee niveaus. Een aantal zetels wordt in eerste instantie aan de lijsten toegewezen binnen één enkel district. De zetels die in deze eerste fase niet konden worden toegekend, worden nadien door het centraal arrondissementsbureau verdeeld over de verschillende districten.

Aanwijzing van de gekozenen

Indien het aantal door de lijst behaalde zetels hoger dan of gelijk is aan het aantal kandidaten, zijn alle kandidaten uiteraard verkozen.

Wanneer echter het aantal kandidaten hoger is dan het aantal aan de lijst toegekende zetels, gaan de zetels naar de kandidaten die de meeste stemmen hebben behaald.

Daarbij dient echter rekening gehouden met het feit dat de behaalde lijststemmen individueel aan elke kandidaat, naar volgorde van kandidaatstelling, door **overdracht** worden toegekend. Door het uitbrengen van een lijststem geeft de kiezer immers te kennen dat hij akkoord gaat met de volgorde waarin de kandidaten op de lijst werden voorgedragen.

Alvorens de verkozenen aan te wijzen, kent het hoofdbureau aan de kandidaten individueel de lijststemmen toe die overeenkomstig de orde van voordracht zijn uitgebracht. Dit aantal lijststemmen wordt verkregen door het getal van de bovenaan de lijst ingevulde stembiljetten te vermenigvuldigen met het getal van de zetels door deze lijst behaald en dit product te delen door twee. De toekenning van de lijststemmen geschiedt door overdracht. Aan de naamstemmen, door de eerste kandi-

daat van de lijst behaald, worden zoveel lijststemmen toegevoegd als nodig is om het verkiesbaarheidscijfer van die lijst te bereiken; is er een overschot, dan wordt het op gelijke wijze toegekend aan de tweede kandidaat en vervolgens tot alle lijststemmen zijn toegekend.

Het **verkiesbaarheidscijfer** van elke lijst wordt verkregen door het totaal van de in aanmerking komende stemmen te delen door het getal van de aan de lijst toegekende zetels, vermeerderd met één. Het totaal van de in aanmerking komende stemmen wordt verkregen door het getal van de stembiljetten voor een lijst (bovenaan de lijst of naast een of meer kandidaten van de lijst ingevuld) te vermenigvuldigen met het getal van de zetels dat aan de lijst toekomt.

Nadat de titularissen zijn aangewezen, wordt overgegaan tot de aanduiding van de opvolgers. Wanneer één of meerdere kandidaten op een lijst verkozen zijn, worden de niet-verkozen kandidaten op dezelfde lijst volgens bovenvermelde principes aangeduid tot opvolger.

Onverenigbaarheden

Een aantal functies wordt als onverenigbaar beschouwd met het mandaat van gemeente- of provincieraadslid. Onverenigbaarheid mag niet worden verward met onverkiesbaarheid.

Onverkiesbaarheid heeft tot gevolg dat betrokkene volkomen en van rechtswege onbekwaam wordt geacht om een zetel te behalen. **Onverenigbaarheid** daarentegen ontnemt het recht niet om verkozen te worden. De uiteindelijke installatie als raadslid of afgevaardigde kan er wel door verhinderd worden. Deze onmogelijkheid om geïnstalleerd te worden voor het mandaat waarvoor men verkozen werd, is betrekkelijk. Indien op het ogenblik

Verkiesbaarheidsvoorwaarden voor de gemeenteraadsverkiezingen

- 👤 Kiezer zijn en de kiesvoorwaarden behouden;
- 👤 Niet door een veroordeling ontzet zijn uit het recht om gekozen te worden.

Verkiesbaarheidsvoorwaarden voor de provincieraadsverkiezingen

- 👤 Belg zijn;
- 👤 De volle leeftijd van 18 jaar bereikt hebben;
- 👤 In het bevolkingsregister van een gemeente van de provincie ingeschreven zijn;
- 👤 De burgerlijke en politieke rechten blijven genieten.

van de installatie de oorzaak van de onverenigbaarheid wegvalt, zal betrokkene wel tot de beëdiging toegelaten worden.

De belangrijkste onverenigbaarheden die gelden voor de gemeenteraad en het college van burgemeester en schepenen worden opgesomd in de artikelen 71 tot en met 73 van de nieuwe gemeentewet.

Gemeenteraad

Artikel 71 van de nieuwe gemeentewet bepaalt dat de bekleders van volgende functies geen deel kunnen uitmaken van een gemeenteraad en niet tot burgemeester kunnen worden benoemd:

- provinciegouverneurs, de gouverneur en de vice-gouverneur van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad en de adjunct van de gouverneur van de provincie Vlaams-Brabant;
- de leden van de bestendige deputatie van de provincieraad;
- de provinciegriffiers;
- de arrondissementscommissarissen en de leden van hun personeel;
- de militairen in actieve dienst, behalve de opnieuw opgeroepen reserveofficieren en de dienstplichtigen;
- de personeelsleden die een toelage of wedde ontvangen van de gemeente,

Hoe geldig stemmen?

- 👉 Bovenaan de lijst of;
- 👉 Naast de naam van een of meerdere kandidaten.
- 👉 Nooit stemmen op verschillende lijsten.

Stemmen bij volmacht kan voor:

- 👉 Zieken en/of gehandicapten;
- 👉 Zij die verhinderd zijn omwille van beroeps- of dienstredenen;
- 👉 Schippers, marktkramers en kermisreizigers;
- 👉 Gevangenen;
- 👉 Kiezers verhinderd wegens hun geloofsovertuiging;
- 👉 Studenten;
- 👉 Zij die tijdelijk in het buitenland verblijven.

Aanvraag tijdig indienen met voorlegging van het vereiste attest. Informeer u bij het gemeentehuis.

met uitzondering van de vrijwillige brandweerlieden;

- de commissarissen en agenten van politie alsook de agenten van de openbare macht;
- de beambten van het bosbeheer, wanneer hun bevoegdheid zich uitstrekt tot beboste eigendommen die aan het bosbeheer onderworpen zijn en die toebehoren aan de gemeente waar zij hun ambt wensen uit te oefenen.

Artikel 72 van de nieuwe gemeentewet somt nog een aantal onverenigbaarheden op die specifiek van toepassing zijn op het ambt van burgemeester en schepenen:

- de leden van de hoven, burgerlijke rechtbanken en vrederechters;
- de leden van het parket, de griffiers en de adjunct-griffiers bij de hoven, burgerlijke rechtbanken of rechtbanken van koophandel en de griffiers van de vrederechters;
- de bedienaren van de eredienst;
- de agenten en beambten der fiscale besturen in de gemeenten die tot hun werk- of ambtsgebied behoren,

behoudens door de Koning toegestane afwijkingen;

- de ontvangers van de O.C.M.W.'s;
- de leden van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht.

Krachtens artikel 73 van de nieuwe gemeentewet kunnen bloed- of aanverwanten tot en met de derde graad of echtgenoten geen lid zijn van eenzelfde gemeenteraad.

In gemeenten met minder dan 1200 inwoners is deze voorwaarde beperkt tot de tweede graad.

Provincieraad

De belangrijkste onverenigbaarheden met het ambt van provincieraadslid worden opgesomd in artikel 25 van de provinciekieswetgeving. Kunnen derhalve geen deel uitmaken van een provincieraad:

- de leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers of van de Senaat;
- de provinciegouverneur, de adjunct-gouverneur van Vlaams-Brabant, de provinciegriffier en de arrondissementscommissarissen;
- de vrederechters, de rechters van de politierechtbank, de rechters van de rechtbanken van eerste aanleg, de arbeidsrechtbank en de rechtbank van koophandel, de rechters-assessoren voor handels- en sociale zaken, de raadsheren van het hof van beroep, het arbeidshof en het Hof van Cassatie, de raadsheren-assessoren voor sociale zaken, de leden van de parketten en van de griffie bij de hoven en rechtbanken;
- de ontvangers en rekenplichtige ambtenaren van de Staat, het gewest, de gemeenschap of de provincie;
- de gemeentesecretarissen en de gemeenteontvangers;
- de ambtenaren en beambten van het provinciebestuur, de arrondissementscommissariaten en de gemeentebesturen;

- leden van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht.

Indien twee echtgenoten door hetzelfde kiescollege tot provincieraadslid zijn gekozen, mag alleen degene die de meeste stemmen heeft behaald en bij gelijk stemmen aantal alleen de oudste, effectief zetelen in de provincieraad.

Beoordeling van de geldigheid van de verkiezing

In principe spreekt elke nieuwe assemblee zich uit over de regelmatigheid van zijn verkiezing en onderzoekt het de geloofsbrieven van zijn leden. Zij oordeelt ook over de onverenigbaarheden die een bepaald lid treft.

Voor wat echter de **geldigheid van de gemeenteraadsverkiezingen** betreft, is er bij de bestendige deputatie en eventueel bij de Raad van State een **bijzondere procedure** voorzien tot vernietiging van de verkiezing of wijziging van de zetelverdeling.

Het onderzoek naar de geldigheid van de gemeenteraadsverkiezingen is door de wet in eerste instantie toegekend aan de **bestendige deputatie van de provincie** en in beroep aan de Raad van State. Beide kunnen de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen vernietigen. Daarenboven is het ook mogelijk dat de bestendige deputatie wijzigingen aanbrengt aan de zetelverdeling en aan de rangorde van de raadsleden. Zij heeft ook de taak te waken over de correcte berekening van de zetelverdeling.

Het onderzoek van de geldigheid van de verkiezing geschiedt als gevolg van **bezwaren** die enkel kunnen worden ingediend door de kandidaten. Elk bezwaar moet schriftelijk worden voorgelegd binnen 40 dagen te rekenen vanaf de dagtekening van het proces-verbaal van de verkiezing. Nadien moet het be-

zwaar worden verworpen. Er is geen enkele andere vormvereiste voorzien. Indien geen enkel bezwaar wordt ingediend binnen de gestelde termijn, worden de verkiezingen als geldig beschouwd.

Wat de gemeenten van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad betreft, worden deze bevoegdheden uitgeoefend door het rechtsprekend college van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, omdat deze gemeenten buiten de verdeling van de provincies vallen. De bestendige deputatie doet uitspraak over de geloofsbrieven van de verkozenen en de opvolgers en kan ambtshalve hun verkiesbaarheid onderzoeken en de rangorde wijzigen.

De nieuwe gemeenteraden worden pas geïnstalleerd nadat de bestendige deputatie de bezwaren heeft verworpen of na verloop van de termijn waarbinnen bezwaar moet worden ingediend. De bestendige deputatie kan de verkiezing alleen ongeldig verklaren wanneer de vastgestelde onregelmatigheden van

die aard zijn dat zij de zetelverdeling tussen de lijsten kunnen beïnvloeden. De uitspraak gebeurt binnen de 30 dagen na het indienen van het bezwaar. De onregelmatigheden die geen invloed hebben gehad op het resultaat en geen andere zetelverdeling tot gevolg hebben, geven geen aanleiding tot vernietiging van de verkiezing. Indien de bestendige deputatie binnen dertig dagen na indiening van het bezwaar geen uitspraak heeft gedaan, wordt het bezwaar als verworpen beschouwd en is de uitslag van de verkiezing, vastgesteld door het hoofdbureau, definitief.

De vernietiging van de verkiezingen hangt bijgevolg af van de weerslag die de onregelmatigheid heeft op de zetelverdeling tussen de verschillende lijsten. Men moet dus overwegen welke gevolgen de onregelmatigheid zou kunnen hebben op de verkiezingsuitslagen. De bestendige deputatie kan dus een verkiezing niet vernietigen omwille van het feit dat er onregelmatigheden zijn gebeurd zonder dat men kan achterha-

Kiesvoorwaarden voor Belgen bij de provincie- en gemeenteraadsverkiezingen

- 👤 Belg zijn;
- 👤 de volle leeftijd van 18 jaar hebben bereikt;
- 👤 in de bevolkingsregisters van de desbetreffende gemeente ingeschreven zijn;
- 👤 de burgerlijke en politieke rechten genieten.

Kiesvoorwaarden voor Europese burgers bij de gemeenteraadsverkiezingen

- 👤 Onderdaan zijn van een lidstaat van de Europese Unie;
- 👤 De volle leeftijd van 18 jaar bereikt hebben;
- 👤 Ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters van een Belgische gemeente;
- 👤 De burgerlijke en politieke rechten genieten;
- 👤 Zich laten inschrijven op de kiezerslijst voor 1 augustus 2000.

len of deze onregelmatigheden invloed hebben gehad op de zetelverdeling. Wanneer er **geen bezwaar** is ingediend, beperkt de bestendige deputatie zich tot het onderzoek van de juistheid van de zetelverdeling tussen de lijsten en van de rangorde waarin de raadsleden en de opvolgers gekozen zijn verklaard. Zij wijzigt, in voorkomend geval, ambtshalve de zetelverdeling en de rangorde. De bestendige deputatie kan immers de verkiezing alleen ongeldig verklaren op grond van een bezwaar.

De **Raad van State** oordeelt in hoger beroep over beslissingen van de bestendige deputatie die genomen zijn op grond van de gemeentekieswet. De Raad van State oordeelt in deze hoedanigheid niet uitsluitend over de wettigheid van de beslissing van de bestendige deputatie en beperkt zich dus niet tot het louter vernietigen van de bestreden beslissing. Hij beslecht zelf het geschil.

Het beroep bij de Raad van State kan

worden ingesteld door de kandidaten die bezwaar hebben ingediend bij de bestendige deputatie en aan wie de beslissing van de bestendige deputatie is bekendgemaakt.

Op straffe van nietigheid moet het beroep ingediend worden binnen de 8 dagen volgend op de betekening van de beslissing of bij ontstentenis van beslissing van de bestendige deputatie. Het verzoekschrift, ondertekend door een advocaat of door de partij zelf, moet bij aangetekende brief worden gericht aan de Raad van State en moet de naam, hoedanigheid en woonplaats van iedere verzoekende partij vermelden en een uiteenzetting van de feiten en de middelen.

Het beroep bij de Raad van State is niet schorsend, behalve wanneer de beslissing van de bestendige deputatie

den aangevoerd, omdat men toen de feiten niet kon kennen die aan dit middel ten grondslag lagen.

Het arrest moet binnen de 60 dagen na indiening van het beroep met redenen omkleed en in openbare zitting worden uitgesproken.

Verkiezing van de O.C.M.W.-raden

Naast de gemeenteraad heeft elke gemeente een O.C.M.W.-raad. Deze wordt **in principe onrechtstreeks verkozen**, behalve in de gemeenten Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, St.-Genesius-Rode, Wemmel, Wezembeek-Oppem, Komen-Waasten en Voeren.

Daar vindt de verkiezing rechtstreeks plaats op dezelfde dag als de gemeenteraadsverkiezingen.

ontvangst. Het aantal te verkiezen leden is ook hier afhankelijk van het bevolkingscijfer van de gemeente.

De verkiezing van de O.C.M.W.-raad heeft plaats op de derde maandag na installatie van de gemeenteraad. De burgemeester en schepenen kunnen geen deel uitmaken van de raad van maatschappelijk welzijn. Bovendien mag een personeelslid van de gemeente dat door het betrokken O.C.M.W. wordt bediend geen lid zijn van de O.C.M.W.-raad. De O.C.M.W.-raad mag ten hoogste uit één derde gemeenteraadsleden bestaan.

Rechtstreekse verkiezing van de districtsraden

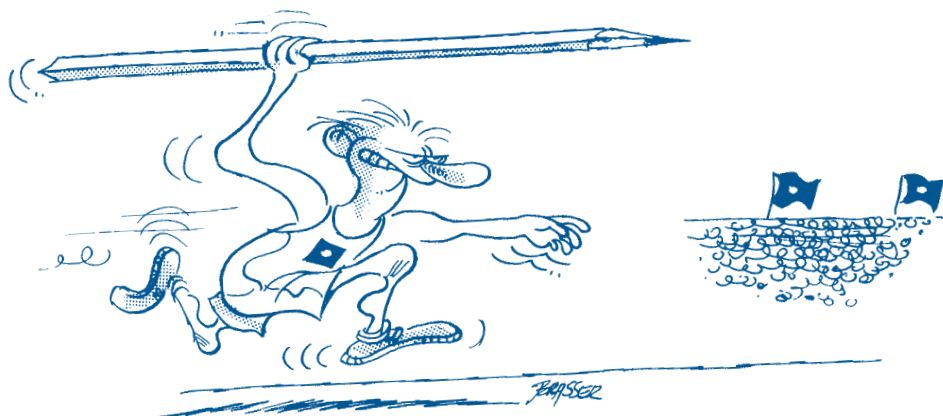
Artikel 41 van de Grondwet stelt dat er in **gemeenten met meer dan 100.000 inwoners** binnengemeentelijke territoriale organen kunnen worden opgericht op initiatief van de gemeenteraad. De wet van 19 maart 1999 heeft een wettelijk kader gecreëerd voor de rechtstreekse verkiezing van de districtsraden door de gemeenteraadskiezers. Deze verkiezing zou dan op dezelfde datum plaatsvinden als de gewone gemeenteraadsverkiezingen.

Het districtsbestuur bestaat uit een districtsraad, een bureau en een voorzitter. De door de gemeenteraadskiezers verkozen leden van de districtsraad kiezen uit hun midden de voorzitter en de leden van het bureau.

De voordracht van de kandidaturen voor de verkiezing van de districtsraden gebeurt op dezelfde datum als voor de gemeenteraadsverkiezingen.

Een tot gemeenteraadslid verkozen kandidaat kan het mandaat van districtsraadslid niet opnemen.

In de **stad Antwerpen** zullen voor het eerst districtsraadverkiezingen worden gehouden.

de verkiezing vernietigt of de verdeling van de zetels onder de lijsten wijzigt.

Deze regeling moet vermijden dat klachten worden ingediend enkel en alleen om de installatie van de nieuwe gemeenteraad te verhinderen.

Voor de ontvankelijkheid van de middelen is vereist dat zij in eerste aanleg voor de bestendige deputatie door dezelfde eiser worden aangevoerd. Van deze regel wordt slechts afgeweken indien het om een middel van openbare orde gaat of indien men kan bewijzen dat het nieuwe middel voordien, voor de bestendige deputatie, niet kon wor-

In de overige gemeenten van het Rijk worden de leden van de O.C.M.W.-raad gekozen door de leden van de gemeenteraad uit een lijst van kandidaten die wordt voorgedragen door de gemeenteraadsliden. Deze voordrachten gebeuren schriftelijk met instemming van de voorgestelde kandidaten. Een gemeenteraadslid mag niet meer dan één voordrachtsakte voor een O.C.M.W.-raadslid ondertekenen.

Deze voordrachtsakte moet op de tiende dag voor de verkiezing, tussen 16 en 19 uur, in tweevoud worden ingediend op het gemeentehuis. De burgemeester neemt de voordrachtsakten in

Burgers van de Europese Unie die in België verblijven, kunnen stemmen voor de gemeenteraadsverkiezingen

olgens het verdrag van Maastricht kan elke burger van de Europese Unie die in een lidstaat verblijft waarvan hij geen onderdaan is, het actief (=kiezer zijn) en passief (=kandidaat zijn) stemrecht voor gemeenteraadsverkiezingen verwerven. Dit onder dezelfde voorwaarden als de onderdanen van die Staat. Betreffend kiesrecht werd in België geregeld bij wet van 27 januari 1999. Op 8 oktober 2000 verkiezen de Belgen tegelijkertijd de provincie-en gemeenteraden. De Europese burgers kunnen hun stem enkel uitbrengen voor de gemeenteraadsverkiezingen.

Om als Europese burger aan deze verkiezingen deel te nemen moet men:

1. de **nationaliteit** hebben van één van de volgende lidstaten: Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Groot-Brittannië, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje of Zweden. Wie één van deze 14 nationaliteiten bezit, naast de Belgische, wordt beschouwd als Belg en neemt deel aan alle Belgische verkiezingen;
2. **uiterlijk op 1 augustus 2000 zijn ingeschreven in het bevolkingsregister** of het **vreemdelingenregister** van de gemeente waar men verblijft. Voor Europese ambtenaren en hun gezin volstaat het dat ze vermeld worden in het bevolkingsregister van de Belgische gemeente waar ze hun hoofdverblijfplaats hebben;
3. **minstens 18 jaar** zijn op 8 oktober 2000;
4. ingeschreven zijn op de **kiezerslijst** van de gemeente ook al is men reeds opgenomen op de kiezerslijst voor de verkiezing van het Europees Parlement. Hiervoor is een aanvraagformulier nodig dat gratis te bekomen is op het gemeentehuis en **uiterlijk op 31 juli 2000** terug moet worden ingediend. Eens door het college van burgemeester en schepenen als kiezer erkend, ontvangt men

een officieel bericht van de gemeente. Een inschrijving op de kiezerslijst houdt de wettelijke verplichting tot stemmen in.

Een inschrijving op de kiezerslijst kan een Europese burger geweigerd worden omdat hij/zij:

- de nationaliteit van een lidstaat van de Europese Unie of de vereiste leeftijd niet heeft;
- niet ingeschreven of vermeld is in het bevolkingsregister;
- een bepaalde strafrechtelijke veroordeling in België opgelopen heeft waardoor uitsluiting of schorsing van het kiesrecht volgt;
- gerechtelijk onbekwaam verklaard of geïnterneerd is.

Indien de Europese burger niet akkoord gaat met deze beslissing, kan hij/zij in beroep gaan. De beroepsprocedure wordt medegedeeld door het college.

Om als Europese burger verkozen te kunnen worden moet men kiezer zijn en de kiesbevoegdheidsvoorwaarden behouden.

Een Europese burger kan:

bij de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2000:

- kiezer worden
- kandidaat raadslid zijn.

bij de volgende gemeenteraadsverkiezingen in oktober 2006:

- schepenen worden.

Een Europese burger kan geen:

- burgemeester worden
- kiezer of kandidaat bij de provincieraadsverkiezingen zijn.

De niet-Belgische kandidaten van de Europese Unie voegen bij de akte van aanvaarding van hun kandidaatstelling een eigenhandig geschreven en ondertekende verklaring met vermelding van nationaliteit en adres van hun hoofdverblijfplaats. Tevens verklaren ze:

- in een andere lidstaat van de Europese Unie geen ambt of mandaat uit te oefenen dat gelijkwaardig is met dat van gemeenteraadslid, schepenen of burgemeester;
- in een andere lidstaat van de Europese Unie geen functies uit te oefenen die, naar Belgische normen, onverenigbaar zijn met het ambt van gemeenteraadslid (*artikel 71 nieuwe Gemeentewet*).

Zijn niet verkiesbaar:

- Diegenen die door veroordeling ontzet zijn uit het recht om gekozen te worden;
- De onderdanen van de andere lidstaten van de Europese Unie die door een burgerrechtelijke of een strafrechtelijke beslissing in hun land van herkomst ontheven zijn van het recht om gekozen te worden;
- Zij die als gemeentelijk ambtenaar veroordeeld zijn wegens verduisteringen of corruptie. Deze onverkiesbaarheid eindigt 12 jaar na de veroordeling.

De geautomatiseerde stemming in België

Invoering

In 1989 onderzocht het Ministerie van Binnenlandse Zaken mogelijkheden om de traditionele stem- en telssystemen te vervangen door procedures waarbij gebruik wordt gemaakt van nieuwe technologieën. In de eerste plaats was het de bedoeling een vereenvoudiging en modernisering van de kiesoperaties door te voeren zonder evenwel de stemverrichting voor de kiezer wezenlijk te veranderen. De nieuwe methode moest in het Belgisch kiessysteem ingepast kunnen worden, in overeenstemming zijn met de taalwetten en bruikbaar zijn voor alle verkiezingen.

Het onderzoek gebeurde naar aanleiding van volgende **beschouwingen**:

- het wordt steeds moeilijker voldoen de kiezers te vinden om de stemopnemingsbureaus samen te stellen;
- het vervangen van het papieren stembiljet biedt interessante perspectieven, vooral bij gelijktijdige verkiezingen of wanneer een groot aantal zetels moet worden toegekend;
- het groot aantal lijsten en kandidaten in bepaalde kieskringen maakt de stemopneming tot een echte kruisweg. Het is nog ingewikkelder geworden door de veralgemening van de meervoudige stemming in 1995;
- de staatsvorming geeft aanleiding tot meerdere nieuwe verkiezingen waardoor er meer kiesbureaus vereist zijn;
- de bevolking komt steeds vaker in aanraking met automatisering;

- het stemrecht wordt mogelijk uitgebreid in het kader van de Europese Unie;
- de stemopneming zou sneller verlopen en meer betrouwbaar zijn.

Het elektronisch stemmen heeft volgende **positieve gevolgen**:

- geen manuele telling meer maar elektronische totalisatie van de stemmen;
- gebruiksvriendelijk via een gewoon PC-scherm met lichtpen en magneetkaart;
- informatiecampagne en oefensessies in de gemeenten;
- vlugge verspreiding van de volledige kiesresultaten naar de bevolking;
- vergelijkbare kostprijs met de traditionele stemming.

In 1991 werd in de kieskantons Waarschoot en Verlaine voor de eerste keer succesvol geëxperimenteerd met de geautomatiseerde stemming.

De wet van 11 april 1994 voorziet in de geleidelijke veralgemening van het elektronisch stemmen. Deze bepaalt dat een geautomatiseerd stembus, stemmachines en systemen voor de telling omvat. Bij een in ministerraad overlegd koninklijk besluit werd beslist dat de kieskringen, de kieskantons of de gemeenten die de Koning aanwijst hiervan gebruik zullen maken bij alle verkiezingen in België.

Aan de geautomatiseerde verkiezingen van 1994 en 1995 hebben ongeveer 1.400.000 kiezers deelgenomen. Dit is 20 % van het kiezerspubliek.

In 1998 werd beslist de geautomati-

seerde stemming uit te breiden tot ongeveer 3.250.000 kiezers, wat ongeveer 44% van het electoraat (7.350.000) vertegenwoordigt. Op 13 juni 1999 hebben meer dan 3 miljoen kiezers in 201 gemeenten en 62 kieskantons per computer gestemd.

In de **kantons Chimay en Zonnebeke** werden tests uitgevoerd met geautomatiseerde stemopneming. De stemming zelf blijft in dit geval manueel en wordt uitgebracht met behulp van een potlood op een aangepast papieren stembiljet. Een van de grootste voordelen van dit systeem is dat de gewone stemprocedures van toepassing blijven, maar dat het aantal personen nodig voor de stemopneming vermindert. Dit experiment wordt na de huidige evaluaties en aanpassingen verder uitgetest bij de komende provincie- en gemeenteraadsverkiezingen op zondag 8 oktober 2000.

Beschrijving

Uitrusting van de hoofdbureaus in kantons en/of gemeenten

In het hoofdbureau staan één of meerdere voorbereidings- of optellingsmachines, bestaande uit een PC met scherm, toetsenbord, harde schijf en printer. De voorbereidingsmachine wordt gebruikt om de parameters van de verkiezingen in te voeren (soort verkiezing, toe te kennen zetels, kandidatenlijsten,...) en de diskettes van de stembureaus aan te maken. Na sluiting van de bureaus leest de optellingsmachine de diskettes, telt alles op, berekent de resultaten en stelt het proces-verbaal op.

Uitrusting van de stembureaus

In het stembureau staan een elektronische stembus en gemiddeld 5 stemmachines. Het wettelijk voorziene aantal varieert van minimum 3 tot maximum 8. De elektronische stembus bestaat uit een PC met twee lezers van magnetische kaarten, één voor de geldigverklaring en één voor de registratie. De stemmachine is samengesteld uit een PC met scherm, een optische stift en een lezer van magnetische kaarten. Eén toestel verwerkt per verkiezing de stemmen van ongeveer 180 kiezers. Een doorsnee stembureau telt gemiddeld 900 kiezers. De normen zijn aangepast in geval van gelijktijdige verkiezingen.

Betrouwbaarheid en parlementaire controle

Vooraleer een geautomatiseerd stembusysteem erkend kan worden, moet het

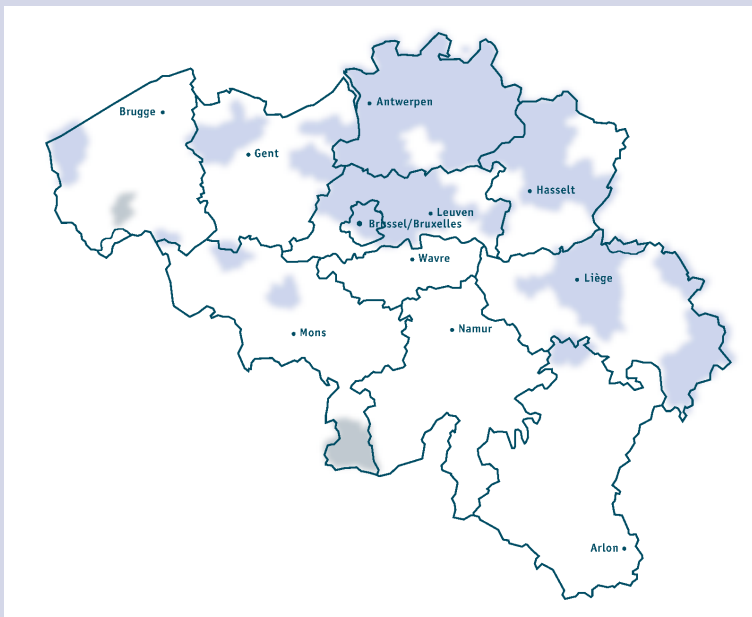
een groot aantal tests doorstaan. Deze worden uitgevoerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en garanderen dat de stem van de kiezer correct wordt geregistreerd op de magnetische kaart en nauwkeurig wordt weergegeven bij de telling.

Voor elke verkiezing wordt de software aangemaakt door het departement. Deze wordt gecodeerd en bevat verschillende beveiligingen. De programmatuur wordt onder verzegelde omslag en tegen ontvangstbewijs samen met de individuele magnetische kaarten, de geheugendragers en de veiligheidscodes voor elke bureauvoorzitter aan de magistraten-voorzitters van de kiesbureaus bezorgd. De stem van de kiezer wordt geregistreerd op een magnetische kaart die in de verzegelde stembus blijft en dus gecheckt kan worden in geval van problemen. Een nalezingspro-

gramma maakt het mogelijk te verifiëren of de stem van de kiezer wel dezelfde is als die welke op de kaart staat. De kandidaten (en indien nodig de kiesbureaus) kunnen zich echter vooraf vergewissen van deze gelijkvormigheid. Rekening houdend met het stemgeheim, kan deze software bezwaarlijk in het kiesbureau zelf geïnstalleerd worden. Om elke betwisting of beschadiging te vermijden maakt de voorzitter een veiligheidskopie van de informatiegegevens die geregistreerd zijn op de originele geheugendragers van de elektronische stembus. De stemsoftware, de magnetische dragers en de individuele kaarten worden tot na de geldigverklaring van de verkiezingen bewaard.

Een **college van experts**, aangewezen door het federaal parlement en de deelparlementen, kan wettelijk controle

■ = KIESKANTONS MET GEAUTOMATISEERDE STEMMING

Administratief arrondissement BRUSSEL-HOOFDSTAD:

kieskantons Anderlecht, Brussel, Elsene, Schaarbeek, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node en Ukkel

Provincie VLAAMS-BRABANT:

kieskantons Asse, Glabbeek, Haacht, Leuven, Vilvoorde, Zaventem en Zoutleeuw

Provincie WEST-VLAANDEREN:

kieskanton Veurne

Provincie OOST-VLAANDEREN:

kieskantons Dendermonde, Evergem, Kaprijke, Nevele, Sint-Niklaas, Temse, Waarschoot, Zele en Zomergem

Provincie ANTWERPEN:

kieskantons Antwerpen, Arendonk, Boom, Brecht, Duffel, Herentals, Hoogstraten, Kapellen, Kontich, Mechelen, Mol, Puurs, Turnhout, Westerlo en Zandhoven

Provincie LIMBURG:

kieskantons Beringen, Genk, Hasselt, Maasmechelen, Neerpelt, Peer en Voeren

Provincie HENEGOUWEN:

kieskantons Lens en Frasnes-lez-Anvaing

Provincie LUIK:

kieskantons Luik, Wezet, Bitsingen, Fléron, Herstal, Grâce-Hollogne, Aywaille, Saint-Nicolas, Seraing, Verlaine, Eupen en Sankt-Vith

Provincie LUXEMBURG:

kieskanton Durbuy

■ = KIESKANTONS MET OPTISCHE LEZING

kieskantons Chimay (provincie Henegouwen) en Zonnebeke (provincie West-Vlaanderen)

uitoefenen op de kiesverrichtingen en de volledige software. Zulks gebeurt onafhankelijk in door de experten willekeurig gekozen kiesbureaus. Na de verkiezing legt het college van experten een verslag neer bij de Minister van Binnenlandse Zaken en bij de betrokken assemblee. Daarin worden hun bevindingen, aanbevelingen en verbeteringen betreffende de geautomatiseerde stemming uiteengezet. De broncodes worden in een bankkluis bewaard.

Nog meer aandacht zal in de toekomst uitgaan naar het aspect van transparantie, bijvoorbeeld door de kiessoftware te publiceren, door meer uitgebreide bevoegdheid te geven aan de groep experten en door het testen van alternatieve technologieën, zoals scannen.

Stemprocedure

De geautomatiseerde stemming en de traditionele stemming verschillen onderling zeer weinig op het vlak van de procedure in het stembureau.

Magneetkaarten vervangen de stembiljetten.

Nadat de kiezer zijn identiteitskaart en oproepingsbrief heeft voorgelegd, krijgt hij van de voorzitter een magnetische kaart in plaats van een of meerdere stembiljetten. Deze kaart werd vooraf operationeel gemaakt voor een bepaalde verkiezing en voor een stembureau.

In het stemhokje steekt de kiezer zijn magneetkaart in de lezer. Het scherm geeft hem aanwijzingen tijdens de hele verrichting. Eerst moet hij de lijst van zijn keuze selecteren en zijn stem uitbrengen op die lijst (lijststem, één of meerdere kandidaten van dezelfde lijst). Wanneer de kiezer gestemd heeft met behulp van de optische stift of lichtpen, dient hij zijn **keuze te bevestigen**. Vanaf dat moment is de stem definitief. De kiezer kan zijn stem

annuleren of tenietdoen en opnieuw beginnen zolang er geen bevestiging is.

Ook blanco stemmen kan. Als men zijn kaart teruggeeft zonder gestemd te hebben, wordt de stem beschouwd als blanco. Bij meerdere gelijktijdige verkiezingen zal de hierboven beschreven verrichting telkens herhaald worden en registreert de magneetkaart het totaal van de stemmen. Bij de volgende verkiezingen wordt er eerst gestemd voor de provincieraad en dan voor de gemeenteraad.

In de gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Duitstalige gemeenten en sommige gemeenten met taalfaciliteiten, kan de kiezer na het inbrengen van zijn magneetkaart, de taal van de stemprocedure kiezen. Na de bevestiging van zijn taalkeuze, begint de hierboven beschreven stemprocedure.

Na het stemmen wordt de magnetische kaart aan de voorzitter overhandigd die nagaat of er geen merkteken is op aanwezig; de kaart wordt in de lezer van de stembus gestoken en de stem wordt geregistreerd.

Enkele cijfergegevens:

De kantons met geautomiseerd stemstelsel vertegenwoordigen circa **44% van het electoraat**, in casu ongeveer **3.250.000 kiezers**.

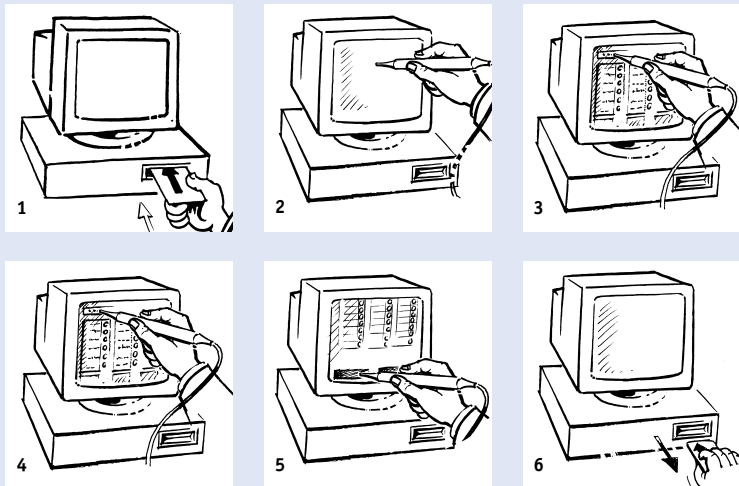
Deze verhouden zich zowat als volgt:

- 545.000 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- 525.000 in het Waalse Gewest (met inbegrip van alle kiezers van de Duitstalige gemeenschap);
- 2.180.000 in het Vlaamse Gewest.

De VIER DOELSTELLINGEN van het automatisch kiessysteem zijn:

- de kiesresultaten moeten zo snel mogelijk openbaar gemaakt worden, niet alleen wat betreft de verdeling van de zetels onder de partijen, maar

Hoe elektronisch stemmen?

1. Steek de magneetkaart in de gleuf van de kaartlezer
2. Houd steeds de lichtpen **loodrecht** voor het scherm bij het drukken van uw keuze
3. Kies de lijst waarvoor u wil stemmen door met de lichtpen in de zone van de gekozen lijst te drukken
4. Er zijn 2 mogelijkheden om geldig te stemmen:
 - ofwel een lijststem
 - ofwel een naamstem voor één of meer kandidaten
5. Indien u zich vergist, kan u de stem onderaan links **annuleren** of tenietdoen en opnieuw een keuze maken. Uw definitieve keuze moet telkens onderaan rechts **bevestigd** worden
6. Na de laatste bevestiging krijgt u de zijn magneetkaart terug en overhandigt ze aan de voorzitter.

P.S. Bij bovenvermelde stemprocedure komt met dezelfde magneetkaart eerst de verkiezing van de provincieraad en vervolgens van de gemeenteraad aan bod. Vergeet niet na elke keuze te bevestigen. De kiezer kan onmiddellijk na de stemming opteren voor de visualisatie van de uitgebrachte stemmen. De kiezer steekt hiervoor zijn magneetkaart terug in de gleuf; er kan echter niet meer worden gewijzigd.

ook wat betreft de naamstemmen voor elke kandidaat afzonderlijk;

- het tellen van de stemmen moet op geautomiseerde wijze gebeuren. Hierdoor wordt vermeden dat duizenden mensen moeten gemobiliseerd worden op zondag, zondagnacht en eventueel maandag voor een telprocedure zonder toegevoegde waarde voor de betrokken personen;
- de stemprocedure moet vereenvou-

digd en meer ergonomisch gemaakt worden, vooral in de kiesdistricten met veelvuldige lijsten waar de kiesformulieren dimensies kunnen aannemen van 1m op 1m;

- de kosten per stem en per kiezer mogen, voor eender welk nieuw systeem, niet hoger oplopen dan die voor het traditionele systeem, d.i. ongeveer 35 BEF.

De aller- eerste keer...

Achttienjarigen moeten op zondag 8 oktober 2000 voor de eerste keer gaan stemmen.

Die dag worden nieuwe gemeente- en provincieraaden verkozen voor een periode van zes jaar.

In de 19 gemeenten van Brussel-Hoofdstad wordt alleen de gemeenteraad verkozen. Die gemeenten behoren immers niet tot een provincie.

Voor wie of wat ga je stemmen?

De gemeenteraad

In elke gemeente moeten, overeenkomstig het aantal inwoners, tussen zeven en vijftig **gemeenteraadsleden** worden verkozen.

Door en uit die gemeenteraadsleden worden de schepenen verkozen.

De schepenen van de zes Brusselse randgemeenten (Sint-Genesius-Rode, Linkebeek, Wezembeek-Oppem, Drogenbos, Kraainem en Wemmel), Komen-Waasten en Voeren daarentegen worden rechtstreeks door de kiezer aangeduid.

De **burgemeester** wordt door de Koning benoemd. Normaal gezien wordt dat één van de gemeenteraadsleden. Het staatshoofd kan evenwel eender welke kiezer uit de gemeente benoemen, voor zover die minstens vijftig jaar oud en kiesgerechtigd is.

De provincieraad

Ook de **provincieraadsleden** moeten net als de gemeenteraadsleden rechtstreeks worden verkozen. Dit gebeurt per district. Het aantal provincieraadsleden varieert van zevenenveertig tot vierentachtig, afhankelijk van het aantal inwoners. De provincieraadsleden kiezen onder hun leden zes afgevaardigden. Dit is de bestendige deputatie die instaat voor het dagelijks bestuur. De **gouverneur** van de provincie wordt niet verkozen. Hij of zij wordt voor onbepaalde termijn door de Koning benoemd. De gouverneur is belast met de uitvoering van de wetten en decreten, de besluiten van het algemeen bestuur en de besluiten van de regeringen van de gemeenschappen en gewesten.

De O.C.M.W.-raden

Elke gemeente heeft een O.C.M.W.-raad die het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn beheert. De leden van deze raad worden verkozen door de

gemeenteraad.

In de zes Brusselse randgemeenten, alsook in Komen-Waasten en Voeren wordt de O.C.M.W.-raad rechtstreeks door de kiezer gekozen. Dit gebeurt samen met de verkiezing voor de gemeente- en de provincieraad.

De districtsraden

In de gemeenten met meer dan 100.000 inwoners kan de gemeenteraad ook districtsraden oprichten. Dit zijn deelraden van de gemeente met specifieke bevoegdheden en een eigen bestuur, die eveneens rechtstreeks door de kiezer worden verkozen.

In de stad Antwerpen zullen voor het eerst districtsraadsverkiezingen worden gehouden.

Wie mag stemmen?

Om te mogen stemmen moet je:

- Belg zijn;
- achttien jaar geworden zijn op de dag van de verkiezingen;
- vermeld staan in de bevolkingsregisters;
- het stemrecht behouden hebben.

Aan de eerste en de derde voorwaarde moet voldaan worden op 1 augustus 2000. Dan worden de kiezerslijsten afgesloten. Als je na die datum het stemrecht verliest, word je van de lijsten geschrapt.

Burgers van de Europese Unie die in België verblijven, kunnen bij het gemeentebestuur een aanvraag indienen om te stemmen. Dat moet gebeuren ten laatste op 31 juli 2000.

Hoe word je opgeroepen?

Tenminste vijftien dagen voor de verkiezingsdag krijg je een oproepingsbrief thuis bezorgd. Hierop staan het nummer en het adres van het stembureau

waar je naartoe moet.

Als je geen oproepingsbrief ontvangt of hem verliest, kan je er een gaan afhalen op het secretariaat van de gemeente. Dat kan tot de middag van de verkiezingsdag zelf.

Is de stemming verplicht en wanneer ga je stemmen?

Stemmen is een recht en een plicht. Bovendien is de stemming geheim. In stembureaus met **traditionele stemming** (potlood en papier) kan je terecht **tussen 8 en 13 uur**.

Als er **elektronisch** gestemd wordt (met magneetkaart en lichtpen), kan je dat doen **tussen 8 en 15 uur**.

Als je zonder wettige reden niet bent gaan stemmen, kan je veroordeeld worden door de politierechtbank. Beroep tegen een eventuele veroordeling is niet mogelijk; er is wel verzet mogelijk bij een gebeurlijk misverstand.

Bij een eerste overtreding kan je een berisping krijgen of een geldboete tussen duizend en tweeduizend frank. Bij herhaling riskeer je een boete tussen tweeduizend en vijfduizend frank.

Je bent verhinderd, wat dan?

In principe moet je persoonlijk gaan stemmen. In bepaalde gevallen kan je volmacht geven, zodat iemand anders in jouw plaats gaat.

Dat is het geval als je:

- wegens ziekte of invaliditeit niet ter plekke geraakt. Een medisch attest is vereist;
- om beroepsredenen niet kunt stemmen. Dit moet gestaafd worden door de overheid of de werkgever;
- schipper, marktkramer of kermisreiziger bent. Dit moet blijken

uit een attest van de burgemeester van de woonplaats;

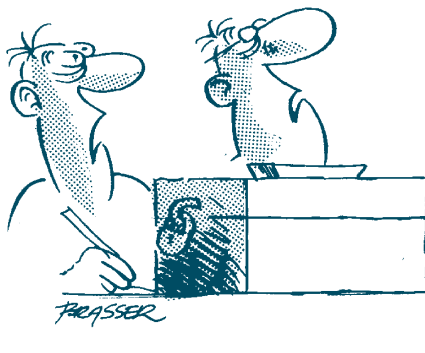
- van je vrijheid beroofd bent. De directie van de instelling waar je verblijft levert een attest af;
- omwille van je geloofsovertuiging niet gaat stemmen. Dit moet blijken uit een verklaring van de religieuze overheid;
- wegens studieredenen niet kan gaan stemmen. Hier moet de schooldirectie een bewijschrift afleveren;
- om andere dan de hierboven vermelde redenen (niet-professioneel) tijdelijk in het buitenland verblijft. In dit geval moet je ten laatste vijftien dagen voor de verkiezingen een aanvraag indienen bij de burgemeester van uw gemeente. Indien dit aanvaard wordt, krijg je een attest dat je niet hoeft te gaan stemmen.

Volmachtformulieren kan je gratis verkrijgen op de dienst bevolking van gemeente of stad.

Geldig stemmen

Je kan geldig stemmen door ofwel bovenaan de lijst te stemmen ofwel naast de naam van een of meerdere kandidaten. Stemmen op meer dan één lijst is ongeldig.

Natuurlijk kan je ook "blanco" stemmen. Als je traditioneel stemt, vul je gewoon niets in op het stembiljet. Als er elektronisch wordt gestemd, kan je kiezen voor de optie "blanco".

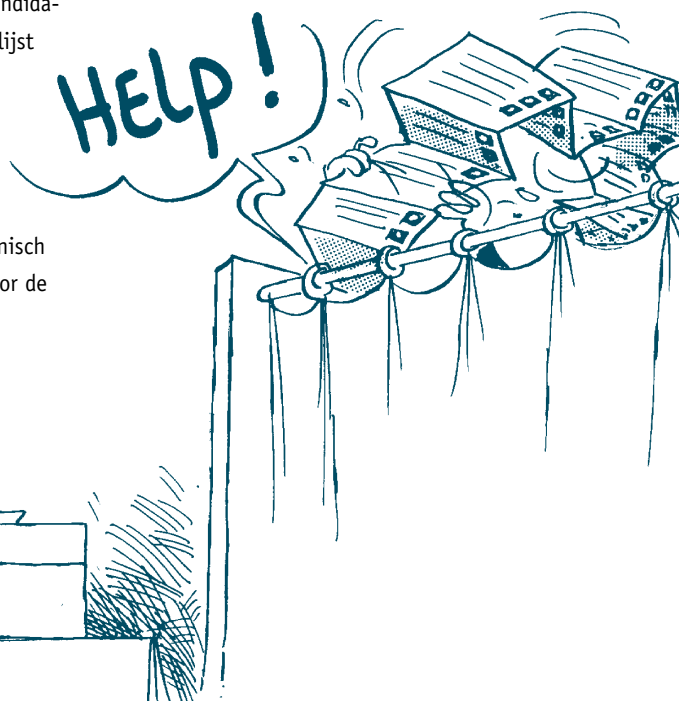

Traditioneel of elektronisch?

Bij het gemeentebestuur van je woonplaats kan je navragen welk systeem in jouw gemeente of stad gebruikt wordt. Om vertrouwd te raken met elektronisch stemmen kan je deelnemen aan oefensessies. Voor meer informatie hieromtrent kan je eveneens bij het gemeentebestuur van je woonplaats terecht.

Traditioneel (met stembiljet en potlood):

- geef je identiteitskaart en oproepingsbrief aan de voorzitter van het stembureau;
- met de twee stembiljetten (eentje in 't wit voor de gemeente en een ander in 't groen voor de provincie) die je krijgt, ga je naar een stemhokje;
- met het beschikbare rode potlood breng je op elk van de stembiljetten jouw stem uit (zie geldig stemmen);
- Na de stemming toon je de toegelooide stembiljetten aan de voorzitter waarna je ze in de aangewezen stembussen deponeert.

Daarna krijg je identiteitskaart en afgestempelde oproepingsbrief terug.

In de gemeenten Drogenbos, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Komen-Waasten moeten ook de kandidaten voor de O.C.M.W.-raad verkozen worden met een afzonderlijk blauw stembiljet.

Elektronisch (met magneetkaart en lichtpen):

- geef identiteitskaart en oproepingsbrief aan de voorzitter van het stembureau;
- De magneetkaart die je gekregen hebt, steek je met de pijl naar boven in de gleuf van de stemmachine;
- In tweetalige gemeenten en die met taalfaciliteiten kan je zelf bepalen in welke taal je stemt;
- Op het scherm verschijnen alle lijstnamen met hun volgnummer voor de provincieraadsverkiezingen;
- Hou de lichtpen loodrecht en duid jouw keuze aan;
- De gekozen lijst verschijnt met alle namen van de kandidaten. Maak opnieuw een keuze;
- Bevestig of annuleer jouw keuze onderaan op de grijze balk;
- Doe vervolgens hetzelfde voor de gemeenteraadsverkiezingen.

*In de gemeenten Kraainem, Wezembeek-Oppeem en Voeren moeten ook de kandidaten voor de O.C.M.W.-raad verkozen worden.
In de stad Antwerpen worden eveneens de leden van de districtsraden gekozen.*

- Nadat je alle stemmen hebt uitgebracht komt de magneetkaart automatisch uit de stemmachine;
- Je kan al dan niet opteren voor de visualisatie van de uitgebrachte stemmen. Steek hiervoor je magneetkaart terug in de stemmachine. Hierin kan je niet meer wijzigen.
- Toon de magneetkaart aan de voor-

zitter en steek ze daarna in de elektronische stembus;

- Daarna krijg je identiteitskaart en afgestempelde oproepingsbrief terug.

Hoe kan je zelf verkozen worden?

Voor de gemeenteraad

- Je moet stemgerechtigd zijn.
- Je kandidatuur moet ondertekend worden door twee uittredende gemeenteraadsleden of door minstens vijf tot honderd gemeentekiezers (naar gelang van het aantal inwoners van de gemeente).
- De kandidaturen worden op vastgestelde dagen (in casu 9 en 10 september 2000) tussen 13 en 16 uur aan de voorzitter van het hoofdbureau van de gemeente overhandigd. Bij het gemeentebestuur van de woonplaats kan je informeren waar de voorzitter (meestal een magistraat) van het hoofdbureau precies zal zeten.

Voor de provincie:

- Je moet aan dezelfde voorwaarden voldoen en de kandidaturen dienen ondertekend te worden door minstens drie uittredende provincieraadsleden of vijftig kiezers voor de provincie. De data en uren voor het voordragen van de kandidaten bij de voorzitter van het districthoofdbureau zijn dezelfde als voor de gemeenteraad.
- Voorbeelden van kandidaturen kunnen bekomen worden op het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Voor meer informatie:

Ministerie van Binnenlandse Zaken
Directie Verkiezingen
Pachécolaan 19 bus 20, 1010 Brussel
tel: 02/210.21.11
fax: 02/210.21.86
<http://verkiezingen.fgov.be>
<http://www.mibz.fgov.be>

*Onder de benaming
“Verkiezingsnacht”
organiseert het departement van Binnenlandse Zaken traditiegetrouw een grootschalige operatie voor het centraal vergaren van de verkiezingsresultaten. De media, de politieke partijen, de kandidaten en de hele bevolking kunnen aldus snel over de eerste resultaten beschikken en het verdere verloop van de stembuslag op de voet volgen naarmate de uitslagen binnenlopen.*

ankzij de doeltreffende medewerking van de voorzitters van de hoofdstembureaus

worden tijdens de stemopnemingsverrichtingen gedeeltelijke en daarna definitieve officieuze resultaten meegeedeeld aan Binnenlandse Zaken met behulp van verschillende communicatiemiddelen. Voor de gemeenteraadsverkiezingen worden alleen de cijfergegevens verzameld (aantal ingediende, geldige, blanco of ongeldige biljetten, evenals het stemcijfer en het aantal zetels dat elke partij behaald heeft). Voor de provincieraadsverkiezingen wordt tevens het aantal naamstemmen van elke kandidaat verwerkt.

Verzameling en verspreiding van de resultaten

Op 13 juni 1999 werden door de kiezers nagenoeg 29 miljoen stemmen uitgebracht en heeft het departement de informatie van 500 kantonhoofdbureaus verzameld. Voor de verkiezingen van 8 oktober 2000 zullen de correspondenten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken **589 gemeentelijke hoofdbureaus** en **208 kantonhoofdbureaus** vertegenwoordigen. Het spreekt voor zich dat het verstrekken van een dergelijke massa gegevens in de loop van de verkiezingsavond niet zonder risico's is. De meegedeelde cijfers zijn vaak het resultaat van tussentijdse tellingen en moeten verschillende keren gekopieerd worden waardoor de kans op fouten groter wordt. De automatisering van de stemming en stemopneming vormt evenwel een waardevolle hulp gezien zij bepaalde manuele verichtingen (stemopneming) overbodig maakt en andere aanzienlijk vergemakkelijkt (optelling).

De resultaten die meegedeeld worden tijdens de "Verkiezingsnacht" worden tweemaal gecheckt. Eerst worden ze gecontroleerd op hun coherentie alvorens ingevoerd te worden in het informaticasysteem voor de gecentraliseerde verzameling door het departement. Daarna moeten zij voor publicatie nog grondig geverifieerd worden op basis van de officiële processen-verbaal van de verkiezing die opgesteld worden door de bevoegde stembureaus. Daar-

om worden de cijfers die meegedeeld worden tijdens de "Verkiezingsnacht" als officieus beschouwd.

Deze service heeft dus een informeel karakter en mag niet verward worden met de **officiële mededeling** van de resultaten. Dit laatste aspect wordt voorzien in de organieke wetten voor de gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2000.

- Voor de gemeenteraadsverkiezingen worden de processen-verbaal met de

resultaten die openbaar afgekondigd worden door de 589 gemeentelijke hoofdbureaus, binnen 3 dagen bezorgd aan de provinciegouverneur. Hierbij wordt één exemplaar ingediend bij het gemeentesecretariaat voor raadpleging.

- Voor de provincieraadsverkiezingen worden de resultaten vastgesteld door de districts- of arrondissementshoofdbureaus en binnen 5 dagen bezorgd aan de griffier van de provincie.

Op 8 oktober 2000:

- sluiting van de stembureaus om 13 uur (manuele stemming) of om 15 uur (geautomatiseerde stemming)
- aanvang van de stemopneming om 14 uur (manuele stemming)
- aanvang van de optelling om 16 uur (geautomatiseerde stemming)
- aanvang van de gecentraliseerde verzameling van de gegevens op het Ministerie van Binnenlandse Zaken om 15 uur.

Lijst van de beschikbare resultaten

Gemeenteraadsverkiezingen

Officiële resultaten van de verkiezingen van:

- 10 oktober 1982
- 9 oktober 1988
- 9 oktober 1994

Provincieraadsverkiezingen

Officiële resultaten van de provincieraadsverkiezingen van:

- 13 december 1987: 1 brochure met de nominatieve resultaten
- 24 november 1991 en 9 oktober 1994: 1 brochure met de resultaten per kieskanton, 1 brochure met de nominatieve resultaten*

Verkiezingen voor het Europees Parlement

Officiële resultaten van de verkiezingen voor het Europees Parlement van:

- 17 juni 1984: 1 brochure met de nominatieve resultaten*
- 18 juni 1989, 12 juni 1994 en 13 juni 1999: 1 brochure met de resultaten per kieskanton, 1 brochure met de nominatieve resultaten*

Parlementsverkiezingen:

Officiële resultaten van de verkiezingen van:

- 13 oktober 1985, 13 december 1987, 24 november 1991, 21 mei 1995 en 13 juni 1999: 1 brochure met de resultaten per kieskanton, 1 brochure met de nominatieve resultaten*

Vanaf de verkiezingen van 13 juni 1999 zijn de resultaten ook beschikbaar op CD-rom.

* De resultaten per kieskanton zijn de uitslagen die iedere lijst heeft behaald.

* De nominatieve resultaten zijn de uitslagen van iedere kandidaat.

Evenwichtige verdeling op de kandidatenlijsten

Reeds vóór de invoering van het stemrecht voor vrouwen (1948) zetelden er enkele vrouwen in het Parlement dankzij de wet betreffende de verkiesbaarheid. Vanaf 1921 zaten zij in de Senaat en vanaf 1929 in de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Tot in de jaren zeventig bedroeg het aantal vrouwelijke parlementsleden ongeveer 2 tot 4 %. Bij de parlementsverkiezingen van 1974 verdubbelde dat aantal waarna het gedurende een vijftiental jaar bleef schommelen rond de 10 %.

In 1989 droegen slechts 20 vrouwen, zijnde 4 %, de burgemeesterssijerp. Bovendien vertegenwoordigden zij uitsluitend gemeenten van middelmatige grootte. Op 24 mei 1994 werd er een wet gestemd om een evenwichtige verdeling van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen te bereiken. Deze wet werd voor de eerste maal toegepast tijdens de gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen van 1994, evenwel met volgende lichte wijziging: in plaats van het quotum van 2/3 was de verhouding 3/4 van toepassing.

De wet werd in het leven geroepen om de **on-evenwichtige vertegenwoordiging** van de seksen op politiek vlak weg te werken.

Deze wettelijke regeling beoogt bijgevolg een meer evenredige samenstelling van de kandidatenlijsten voor alle verkiezingen. Zodoende mag slechts maximum twee derde van de voorgedragen kandidaten van hetzelfde geslacht zijn bij de indiening van een volledige lijst.

Ook de straffen die opgelegd worden bij niet-naleving van het quotum van 2/3 worden bij wet vastgesteld.

Een lijst die niet voldoende vrouwen bevat, wordt in een eerste fase afgewezen. Aan die situatie kan worden verholpen door voldoende

mannelijke kandidaten te vervangen door vrouwen of door mannelijke kandidaten te schrappen (of een onvolledige lijst in te dienen). Als het om een onvolledige lijst gaat, kunnen er ook vrouwen toegevoegd worden. Pas als een van deze mogelijkheden niet benut zijn, wordt de lijst definitief afgewezen.

De verhouding 2/3 berekent men als volgt:

$$\frac{(\text{Totaal aantal te voorziene zetels} + \text{toegelaten aantal plaatsvervangende kandidaten}) \times 2}{3}$$

Voor de gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen, waar geen plaatsvervangers zijn, krijgen we volgende berekening:

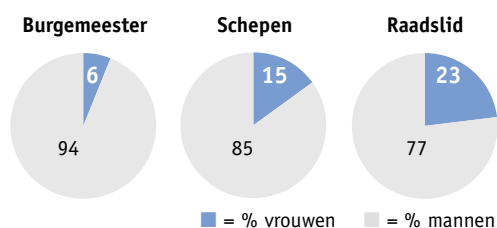
$$\frac{\text{Totaal aantal te voorziene zetels} \times 2}{3}$$

Statistiek van de mandatarissen op gemeentelijk vlak in functie in 1999

STATUUT	MANNEN	VROUWEN	TOTAAL
Burgemeester	552	37	589
Schepen	2.370	420	2.790
Raadslid	7.318	2.203	9.521
TOTAAL	10.240	2.660	12.900

Er zijn dus

- 6 % vrouwelijke burgemeesters
- 15 % vrouwelijke schepenen
- 23 % vrouwelijke raadsleden

Statistiek van de mandatarissen op provinciaal vlak in functie in 1999

STATUUT	MANNEN	VROUWEN	TOTAAL
Gouverneur	9	2	11
Best. afgevaard.	54	6	60
Raadslid	579	146	725
TOTALEN	642	154	796

Er zijn dus:

- 18 % vrouwelijke gouverneurs
- 10 % vrouwelijke bestendig afgevaardigden
- 20 % vrouwelijke raadsleden.

Index

De lokale verkiezingen in België	2
Stemrecht voor de Europese burgers	11
De geautomatiseerde stemming in België	12
De allereerste keer	16
Verzameling en verspreiding van de resultaten	18
Evenwichtige verdeling op de kandidatenlijsten	20

Colofon

Redactie:

Bernard Capron
Bart Van den Brande
Etienne Van Verdegem

Eindredactie:

Stani Cardijn
Luk De Coster

Vertalingen:

Jacques Dewalque

Tekeningen:

Brasser (p. 3, 11, 17)
Theo Straetmans (p. 15)

Foto's:

Pol De Prins (cover)
Filip Claus / De Morgen (p. 4, 6, 13)
Tim Dirven (p. 9)

Vormgeving:

Van Wambeke bvba

Druk:

Poot nv

Verantw. uitgever:

Luc Vanneste
Koningsstraat 66
1000 Brussel